

Základní stomatologické vyšetření a ošetření

KVL ve spolupráci s CVDS představuje odborné veterinární veřejnosti dokument „Minimální požadavky na postup při základním stomatologickém vyšetření a ošetření psa a kočky“ (dále „*Minimální požadavky*“). Veterinární stomatologie je rychle se rozvíjející obor, kdy jsou na veterinární lékaře kladeny ze strany chovatelské veřejnosti stále vyšší nároky na znalosti, zkušenosti a technické vybavení. Komorou předkládaný dokument rozhodně není „zjednodušením“ dokumentů AAHA (American Animal Hospital Association, [Dental Care Guidelines for Dogs and Cats 2019](#)) a WSAVA (World Small Animal Veterinary Association, [Global Dental Guidelines 2020](#)). Jeho cílem je stanovit minimální a nepodkročitelné požadavky na stomatologické vyšetření a ošetření dutiny ústní u psa a kočky tak, aby je byl schopen poskytnout každý veterinární lékař při zajištění správného lege artis postupu. Tyto „*Minimální požadavky*“ vycházejí z dokumentu „*Doporučené postupy při základním stomatologickém vyšetření psa a kočky*“ vypracovaným společností CVDS (Českou společností veterinárních stomatologů), na který směřují odkazy k podrobnému popisu jednotlivých diagnostických a terapeutických kroků uvedených v dokumentu (dále jen „*Doporučení*“). „*Doporučené postupy při základním stomatologickém vyšetření psa a kočky*“ jsou doprovodným textem k těmto „*Minimálním požadavkům*“, se kterým je Komorou doporučeno se seznámit.

A. Stomatologické vyšetření při vědomí a v anestezii

Klinické vyšetření při vědomí je prvním krokem k odhadu rozsahu ošetření a k přípravě klienta na možné patologické nálezy zjištěné následně u pacienta při vyšetření v anestezii. Klinické vyšetření je limitované jednak chováním pacienta a jednak tím, že skutečný rozsah onemocnění dutiny ústní lze diagnostikovat až na základě vyšetření v anestezii, případně i rentgenologického vyšetření. Klinické vyšetření dutiny ústní při vědomí zahrnuje vyšetření struktur hlavy, vyšetření dutiny ústní a vyšetření pohybu v temporomandibulárním kloubu (dále jen TMJ).

Základní přístup k vyšetření dutiny ústní při vědomí

Na základě klinického vyšetření při vědomí lze vyslovit pouze orientační plán léčby. Součástí konzultace s klientem před ošetřením v anestezii je seznámení klienta s možnými patologickými nálezy, s možnostmi jejich léčby, a především s možnostmi veterinárního lékaře toto ošetření provést. Klient by měl být před ošetřením v anestezii seznámen zejména s technickými možnostmi pracoviště, zejména pokud pracoviště nedisponuje intraorálním rentgenovým přístrojem (IO RTG), neboť teprve na základě IO RTG vyšetření v kombinaci s parodontální sondáží lze odhalit většinu patologických stavů dutiny ústní (bez IO RTG vyšetření není odhaleno až 28 % patologií u psů a 40 % patologií dutiny ústní u koček, přičemž provedení vyšetření konvenčním RTG přístrojem je pouze orientační), s typem a rozsahem ošetření v anestezii a cenovou kalkulací za ošetření. Veškeré nálezy klinického vyšetření při vědomí se zaznamenávají do lékařské dokumentace (denní záznam, zubní karta, souhlas majitele s ošetřením a s cenou), včetně výsledků konzultace s klientem. Porozumění podaným informacím a souhlas s ošetřením by měl být chovatelem stvrzen, nejlépe písemnou formou.

Základní přístup k vyšetření dutiny ústní v anestezii

1. Prohlídka orofaryngu, intubace, vložení faryngeálního tampónu.
2. Výplach dutiny ústní 0,12 – 0,2 % roztokem chlorhexidinu ke snížení bakteriální zátěže.
3. Stanovení typu dentice (dočasná/trvalá/smíšená).
4. Vyšetření měkkých tkání dutiny ústní (sliznice, pysky, tváře, jazyk, podjazyčí, dásně).
5. Prvotní odstranění zubního kamene pro vizualizaci povrchu zubů.

6. Vyšetření zubů zubním pátradlem-vyšetří se povrch každého jednotlivého zubu s důrazem na oblast krčku zubu těsně po dásni (diagnostika výskytu resorpčních lézí), kontrola abrazí zubů z hlediska perforace dřeňové dutiny, fraktury zubů. Vyšetří se a zaznamená se

- a. chybějící zub
- b. jakékoli nepravidelnosti povrchu zubu
- c. změna barvy zubu

7. Vyšetření parodontu pomocí kalibrované parodontální sondy, kdy sledujeme

- a. krvácení při sondáži (*tab. č. 1 v Doporučení*)
- b. hloubku parodontální kapsy (sondujeme 4-6 míst kolem celého obvodu každého zubu; norma pro psa je 0-3 mm, pro kočku 0,5-1 mm)
- c. zvětšení/ úbytek dásně (dásňový recesus)
- d. poškození furkace zubu (*tab. č. 2 v Doporučení*)
- e. mobilitu zubu (*tab. č. 3 v Doporučení*).

B. Záznam výsledků stomatologického vyšetření a souhlas chovatele

Veškeré patologické nálezy dutiny ústní a zubů musí být řádně a jednoznačně zaznamenány. Součástí zdravotní dokumentace pacienta musí být souhlas klienta s typem a rozsahem ošetření v anestezii a cenovou kalkulací za ošetření. Jelikož není v mnoha případech možné zjistit veškeré patologie dutiny ústní v rámci klinického vyšetření při vědomí pacienta během konzultace s klientem, je vysoce doporučené na tuto skutečnost klienta upozornit. Řešením může být seznámení klienta se zjištěnými patologiemi telefonicky během anestezie a konzultovat tak možnosti ošetření tak, aby bylo vždy dosaženo souhlasu klienta s navrženým ošetřením.

C. Provedení profesionální zubní hygieny – základní postup

Součástí provedení profesionální zubní hygieny u psa a kočky musí být vždy klinické vyšetření pacienta při vědomí a v anestezii včetně záznamu patologických nálezů, viz oddíl A a B tohoto dokumentu.

1) Supragingivální čištění zubního kamene pomocí

- a. ručních srpků a škrabek
- b. mechanických (sonických/ultrasonických) odstraňovačů zubního kamene

Efekt supragingiválního čištění zubů je pouze kosmetický a nemá vliv na léčbu parodontálního onemocnění.

2) Subgingivální čištění pomocí

- a. kyrety (univerzální kyreta, Graceyho kyreta)
- b. speciální parodontální koncovky mechanického odstraňovače zubního kamene
- c. v případě parodontální kapsy hloubky do 4 mm technikou uzavřené kyretáže, při hloubce nad 4 mm technikou otevřené kyretáže

3) Identifikace zbytků zubního kamene a zubního plaku pomocí pátradla, případně revelátoru zubního plaku

4) Leštění vzniklých mikroabrazí a nerovného povrchu zubů po odstranění zubního plaku a kamene pomocí mikromotoru a gumového kalíšku a leštící zubní pasty

5) Výplach dásňového žlábků pomocí výplachové parodontální kanyly s tupým koncem fyziologickým roztokem nebo roztokem 0,12 % chlorhexidinu

6) Další ošetření dle klinického nálezu, např. použití adhezivních tmelů na bázi pryskyřice k zatmelení nekomplikovaných fraktur a defektů skloviny, extrakce zubů (viz Oddíl I: Fraktury zubů a extrakce zubů v Doporučení), biopsie přítomných mas/ tumorů a další.

Detailnější postup viz Oddíl I: Parodontitida v Doporučení

7) Ukončení základního ošetření

- a) odstranění faryngeálního tampónu, extubace (po obnovení polykacího reflexu),

- b) pooperační monitoring (udržování normotermie, infuzní terapie, pooperační analgezie)
- c) instrukce klientovi ohledně pooperační péče, domácí zubní hygieny, případně další doporučení nebo referování na jiné pracoviště

D. Seznámení klienta s dalším postupem a doporučeními, včetně referování pacienta

Pro zajištění provedení optimálního stomatologického vyšetření a ošetření může být nezbytné pacienta referovat na stomatologicky lépe vybavené pracoviště se zkušených personálem. Jedná se zejména o případy, kdy jsou vybavení nebo schopnosti veterinárního lékaře nedostatečné, nelze pacientovi zajistit adekvátní anestezii a monitoring nebo v případě, kdy jsou požadavky klienta vyšší, než jsou možnosti pracoviště. To platí i v případě, že pracoviště nedisponuje intraorálním zubním rentgenem a zároveň byla vyšetřením dutiny ústní zjištěna jakákoli patologie. Na stomatologii zaměřené pracoviště disponuje vybavením potřebným k diagnostice a ošetření stomatologického pacienta (intraorální rentgen, mikromotor, zubní jednotka), má zkušenosti s anestezií a monitoringem geriatrického pacienta a může pacientovi poskytnout odbornou péči v případě zdravotních komorbidit. Pokud chovatel odmítá či nesouhlasí s referováním pacienta nebo s pokročilejším ošetřením, je vysoce doporučitelné nechat si toto stanovisko chovatelem písemně stvrdit.

E. Minimální požadavky na materiál a vybavení pro stomatologické vyšetření a provedení profesionální zubní hygieny

Vyšetření při vědomí

1. Dobrý světelný zdroj
2. Vyšetřovací rukavice

Vyšetření v anestezii

3. Veškeré stomatologické ošetření musí být prováděno na intubovaném pacientovi
4. Pomůcky a prostředky k udržování normotermie pacienta (elektrické dečky, termoizolační folie, pet lahve s teplou vodou, bair hugger apod.).
5. Zajištění anestezie: injekční anestezie nebo inhalační anestezie, vybavení pro aplikaci lokální anestezie. Anestezie by měla být zvolena na základě celkového stavu pacienta a povahy zákroku. V případě, že bude pacient uveden do celkové anestezie, pak je nezbytný monitoring pacienta.
6. Dobré osvětlení
7. Zvětšení (lupové brýle, lupa)
8. Parodontální sonda/pátradlo
9. Zubní zrcátko
10. Rozvěrač (pružinové rozvěrače mohou způsobit poškození nervů a svalů)
11. Osobní ochranné pomůcky (ochrana očí, ústenka, vyšetřovací rukavice)

Minimální vybavení pro provedení zubní hygieny

- a. Viz Oddíl E bod 1-12
- b. Ruční srpky a škrabky k odstranění supragingiválního zubního kamene
- c. Mechanický odstraňovač zubního kamene
- d. Kyrety k odstranění subgingiválního zubního kamene

Minimální vybavení pracoviště provádějící otevřenou kyretáž

- i. Viz Oddíl E bod 1-12 a a-e
- ii. Měkkotkáňová chirurgická sada uzpůsobená druhu (pes, kočka) a velikosti pacienta
 - a. Skalpelová násadka, skalpel (nejlépe č. 11)
 - b. Pinzety
 - c. Periostální elevátory dle velikosti pacienta
 - d. Nůžky na měkké tkáně
 - e. Nůžky na sutury

f. Jehelec